

Wiklanders

Kulturhistorisk värdering av fastigheten

Sunne Sundsvik 8:7, Sunne kommun

Tympanon

Hans Johnsson

2013

Inledning

Undertecknad har av Sunne kommun anlåtats som antikvarisk sakkunnig för identifiering av kulturhistoriska värden för den Wiklanderska gården (Sunne Sundsvik (8:7), Kvarngatan 3, Sunne.

Syftet med rapporten är att redogöra för de kulturhistoriska värden som byggnaden besitter i sig själv samt för dess kulturmiljövärden i förhållande till sin omgivning.

Identifikationen av de kulturhistoriska värdena utgår från byggnaden, dess omgivelser satt i en historisk kontext. Underlaget för analysen utgörs av en platsstudie samt arkivhandlingar som kartor. Ett viktigt premissgivande dokument är det kommunala kulturmiljöprogrammet från 1989.

Undersökning genomfördes under januari månad 2013.

Den karta som återfinns i denna rapport skall ses som en illustration och är ej skalenlig.

Wiklanderska gården. Fasad mot väst och söder.

Historik

Nedanstående text är en bearbetning av den text som bebyggelseantikvarie Susanna Björklöf utarbetade för i sin ortsanalys av Sunne tätort i 2008.

Fryken och det smala sundet mellan Övre Fryken och Mellan Fryken har varit centralt för framväxten av Sunne, både som transportled och som förbindelselänk. Så småningom kom en kyrka att lokaliseras hit, något som höjde statusen på området. Detta skedde troligen på 1200-talet.

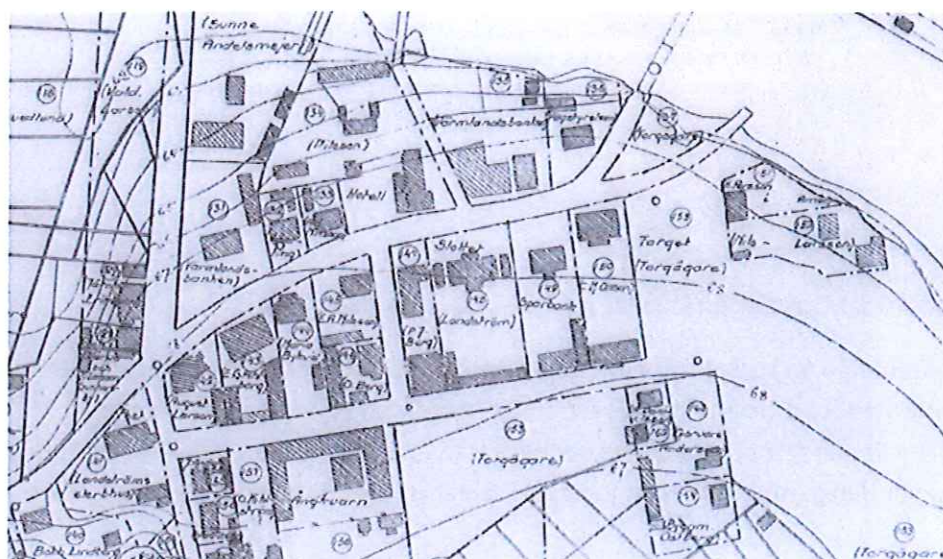
Efter hand kom området att bebyggas med allt fler byggnader och bebyggelsen kom att förtätas. Detta skedde organiskt, utifrån de förutsättningar och de behov som fanns. Gårdar och bybildningar kom att förbindas med vägsträckningar som sträckte sig från gård till gård. Tätorten Sunne på den västra sidan av sundet föregicks av att vissa funktioner som skjutsstation, tingställe och marknadsplats etablerades vid vägskälen och längs lederna mot brostället och kyrkan. Dessa vägar är ännu till delar skönjbara i stadsplanen.

Första belägget för bro över sundet är från 1645, men det är troligt att det funnits en bro mycket tidigare än så. Under 1700 och 1800-talet växer Sunne och tätorten börjar ta form.

Bruksetableringarna, avskaffande av skråväsendet samt införandet av näringsfrihet ger en ökad etablering av hantverkare och handel. Under samma period sker en utveckling av statliga och lokala administrationen och ett flertal institutioner inrättades. Ångbåtarna som livligt trafikerade Fryken gav upphov till att faktorier och bryggor anlades längs med sundet. Med tiden kom bebyggelsen i Sunne att förtätas än mer och 1905 bildades Sunne municipalsamhälle.

Byggnadsbeskrivning, historik och nuläge

I början av 1920-talet uppför Wiklander en byggnad i två och en halv våning på Kvarngatan 3. I byggnadens första våning inrättas familjens tredje affär i Sunne. Andra våningen och vindsvåningen inreds till bostadsdel. Mot söder, in mot gården byggs en packbod till förvaring av livsmedel och annat som skulle försäljas i butiken. Tomten som Wiklander bebyggde var belägen invid ångkvarnen och inte tidigare varit bebyggd.

Utsnitt av karta över Sunne från 1905-06 och reviderad. Fastigheten Sunne Sundsvik 8:7 är vid tillfället ej bebyggd och "Torggärd" står uppsatt på kartan som fastighetsägare på den tomten som är belägen längst ned i bild och som bebyggs av Wiklander (nr 153).

Fastigheten uppförs i en traditionell panelarkitektur med för tiden moderna fönster, krysspösfönster med jugendstil. Mot Kvarngatan har byggnaden två indragna ingångar till affärslokaler, troligen till en och samma affärslokal. Affärslokalen har större fönster mot Kvarngatan och in mot gården än de övriga på byggnaden. Två av de övre delarna på butiklokalens fönster (4 till antalet) är utbytta, Övriga fönster på byggnaden har ett originalt utförande.

Fasad mot Kvarngatan.

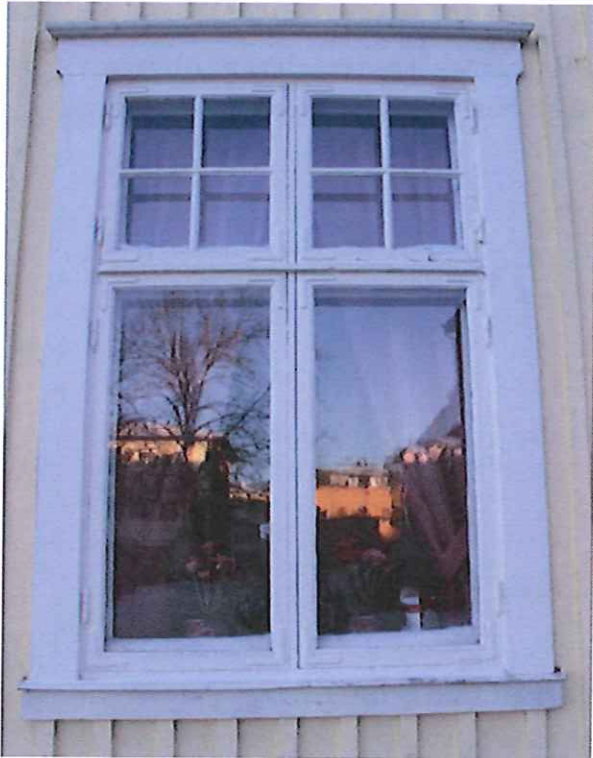

Fasad mot väster och in mot gården.

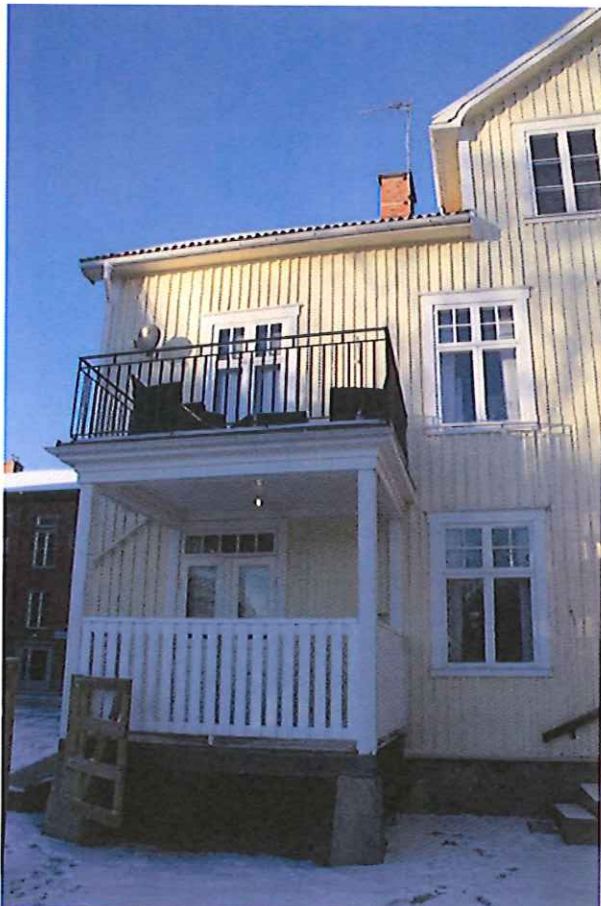
Fasad mot söder med lagerbyggnaden.

Byggnaden är fundamenterad på en sockel i granit. Trapporna till affärslokalerna på Kvarngatan är av senare dato. Dessa är utförda i trä. Dörren till den västra ingången är helt i originalt utförande, medan den östra ingången är något förändrad. Byggnadens fasad är klädd med en locklistpanel som troligen är original. Taket är belagt med tvåkupigt taktegel. Taktäckningen från tiden då byggnaden uppfördes.

Detalj av original fönster.

In mot gården har byggnaden en trappuppgång till lägenheterna i byggnaden samt en balkong. Balkongen samt dörren till trapphuset är av senare dato. Mot söder och in mot gården har byggnaden en frontespis med två lite mindre fönster.

Del av fasad mot söder, in mot gården.

Packboden som är uppförd i en våning har portar samt småspröjsade fönster. Garaget i den södra delen av boden är troligen ett senare tillbygge. Mot väst har byggnaden två mindre lastbryggor. Taket är ett pulpetformat tak, belagt med pannplåt. Gårdshuset uppvisar liksom huvuddelen hög grad av autenticitet.

Packboden, fasad mot väst och söder.

Den Wiklanderska gården och omgivande fastigheter

Den Wiklanderska gården är belägen mellan två stenhus. Det ena som är uppfört kring 1920-talet i putsat tegel är uppfört som bevarandevärdt i Kulturmiljöprogrammet för Sunne kommun. Dessa två byggnader har samma takfotslinje och samma höjd. Fastigheten på den västra sidan om den Wiklanderska gården uppfördes så sent som under 1990-talet. Skalan är här en annan och tomtutnyttjandet är avsevärt högre. Färgskalan på den nyare byggnaden är mörkare än de två andra.

Kvarngatan med den Wiklanderska gården i mitten.

Sunne centrum är ingalunda enhetligt. Bebyggelsen är varierad, både vad gäller arkitektur men också skalan på bebyggelse. Detta gäller även Kvarngatan och är en tillgång för samhället.

I kulturmiljöprogrammet från 1989 står följande att läsa om Wiklanders "Affären på Kvarngatan var Wiklanders tredje i Sunne. Huset byggdes ca 1920. Gamle Wiklander avlöstes av sönerna Konrad och Gösta. Forman hade speciella kontakter med fiskhandlare i Göteborg och var känd för att ha den finaste sillen i Sunne. Huset är i det närmaste orört till sitt yttre. Lockläktpanel."

Kulturhistoriska värden

Wiklanderska gården besitter sådana kulturhistoriska värden att den omfattas av PBL 8 kapitlet § 13 (förbudet mot förvanskning). Bebyggelsen på fastigheten är i det närmsta helt autentisk. Packboden är även den av stort värde. Byggnaden kan därför skyddas i detaljplan för att förhindra att den rivs eller det att de värdebärande elementen försvinner eller förvanskas. För att säkra dessa delar kan man vid en detaljplaneändring beskriva dessa och formulera skyddsbestämmelser. Det kan också regleras med varsamhetsbestämmelser för förändringar av den befintliga byggnaden och hänsynsbestämmelser för eventuell ny bebyggelse på tomten och omgivningarna.

Upplevelsevärden

Arkitektoniskt värde och konstnärligt värde

Wiklanderska gården representerar den sista typen av bebyggelse som uppfördes i de svenska städerna och samhällena under mycket lång tid och som går under beteckningen panelarkitektur. Byggnaden är stram till sitt uttryck och följer på så sätt tidens arkitektoniska strömningar. Fönstrens jugend/nationalromantiska uttryck ligger helt i tiden. Arkitekturen visar en omtanke om detaljerna som exempelvis fönsterfodrens utformning. Byggnadens autenticitet är ett stort värde i sig.

Miljöskapande värde, identitetsvärde, kontinuitetsvärde samt patina

Den Wiklanderska gården utgör en viktig del av miljön längs med Kvarngatan. Byggnaden utgör också en viktig del av den variation som är kännetecknande och identitetsskapande för Sunne. Många har också en anknytning till byggnaden och speciellt till den butik som här drevs under många år. Byggnaden är på många sätt en förlängelse, en viktig del av den kontinuerliga utbyggnaden som har skett av Sunne och då speciellt den äldre trähusbebyggelsen. Packboden har ett mycket högt miljöskapande värde i sig. Många av de gamla uthusen är sedan lång tid tillbaka borta och det är viktigt att värna om de kvarvarande.

Dokumentvärden

Byggnadshistoriskt värde och socialhistoriskt värde

Byggnaden är i det närmsta intakt, både vad gäller material som utförande. Detta innebär att byggnaden ger en tydlig avläsbarhet vad gäller material, byggnadsteknik, materiella förutsättningar och stilideal. Det är viktigt att material och allt som är i originalt utförande respekteras och får utgöra utgångspunkten för bevaring, förvaltning och utveckling av byggnaden.

Rekommendationer

Byggnaden är viktig för stadsbilden i Sunne och Kvarngatan i synnerhet. Byggnaden som är i stort sett autentisk har därmed undgått stora genomgripande renoveringar som hotat de värdebärande elementen. Byggnadens orördhet gör att det blir svårt att tillåta större ingrepp i byggnaden. Följande rekommendationer som bör omfattas av skydds- eller varsamhetsbestämmelser:

- Byggnadens volym, form och avtryck bör upprätthållas.
- Fönster, dörrar och andra delar av fasaden som har ett originalt utförande bevaras.
- Byggnadens indragna ingångar mot Kvarngatan bör bibehållas.
- Tillbyggnader in mot gården bör ej tillåtas.
- Fasaderna med locklistpanel, målas med en ljus oljefärg bör upprätthållas.
- Byggnadens taktäckning bör upprätthållas, dvs. tvåkupigt taktegel.
- Packboden bör ej tillåtas inredas till bostad.
- Takkupor in mot gården kan tillåtas om de utformas på ett sådant sätt att både skala och dimensioner hålls tillbaka.

Källor

Kulturmiljöprogram för Sunne kommun. 1989.

Översiktsplan för Sunne kommun. Fördjupning för Sunne tätort. Planbeskrivning. 2009

Rentzhog, Sten. Stad i trä. Uddevalla 1986.